

AZ ELSŐ SZERZŐDÉSEK

A második világháború katasztrofális hatásai, illetve a Kelet és a Nyugat közötti összecsapás folyamatosan fennálló fenyegetése miatt kiemelt fontosságúvá vált a francia–német viszony rendezése. Az 1951. évi Párizsi Szerződés, azaz a szén- és acélipar hat európai ország közötti egyesítése az első lépést jelentette az európai integráció felé. Az 1955-ben aláírt Római Szerződések megszilárdították ezen integráció alapjait és megerősítették a hat európai ország közös jövőjével kapcsolatos elgondolást.

JOGALAP

- Az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK) létrehozó szerződést^[1], más néven a Párizsi Szerződést 1951. április 18-án írták alá, és 1952. július 25-én lépett hatályba. Ily módon hat európai állam első ízben állapodott meg arról, hogy közös erővel elindul az integráció útján. A szóban forgó szerződés lehetővé tette, hogy a Főhatóságként ismert végrehajtó szerv, valamint a Közgyűlés, a Miniszterek Tanácsa, a Bíróság, illetve a Tanácsadó Bizottság létrehozásával lerakják az Európai Közösség alapjait. A 97. cikk alapján határozott időre, vagyis 50 évre kötött ESZAK-Szerződés 2002. július 23-án veszítette hatályát. A szerződésekhez (az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés) csatolt, 37. számú jegyzőkönyv értelmében a szerződés elévülésekor az ESZAK tőkéje nettó értékének megfelelő pénzeszeget a Szén- és Acélipari Kutatási Alapon keresztül a szén- és acéliparhoz kapcsolódó kutatásokra fordították.
- Az Európai Gazdasági Közösséget (EGK) és az Európai Atomenergia-közösséget (EAEK, „Euratom”) létrehozó szerződéseket, vagyis a Római Szerződéseket 1957. március 25-én írták alá, és 1958. január 1-jén léptek hatályba. Az ESZAK-Szerződéssel ellentétben a Római Szerződéseket „határozatlan időre” kötötték (az EGK-Szerződés 240. cikke és az Euratom-Szerződés 208. cikke), ami szinte alkotmányi jellegű kölcsönöz a szóban forgó szerződéseknek.
- A hat alapító állam Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország és Olaszország volt.

[1]Az Európai Szén- és Acélközösséget (ESZAK) létrehozó szerződés itt érhető el: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=legissum:xy0022>

CÉLKITŰZÉSEK

- Az ESZAK létrehozásának háttérében az alapító tagok azon nyilvánított szándéka állt, hogy megtegyék az első lépést az „európai föderációhoz” vezető úton. A közös szén- és acélpiacon kísérletnek szánták, amelyet később fokozatosan kiterjeszhetnek egyéb gazdasági ágazatokra, míg végül létrejön a „politikai” Európa.
- Az Európai Gazdasági Közösség célja az áruk, a személyek, a tőke és a szolgáltatások szabad mozgásán alapuló közös piac létrehozása.
- Az Euratom célja a hasadóanyagokkal való ellátás, illetve a nukleáris energia békés felhasználására irányuló, a tagállamokban tervezett vagy már elindított kutatások koordinációja volt.
- A három szerződés preambuluma felfedi az Európai Közösségek létrejöttének háttérében húzódó közös célt, vagyis azt a meggyőződést, hogy Európa országainak együtt kell vállalniuk a közös jövő építését, mivel egyedül ily módon befolyásolhatják sorsuk alakulását.

VEZÉRELVEK

Az Európai Közösségek (ESZAK, EGK és Euratom) az Európáról való együttgondolkodás folyamatából születtek, és létrejöttük szorosan összefüggött a kontinenst korábban megrázó eseményekkel. A második világháborút követően szükségessé vált a főbb iparágak, kiváltképpen az acélipar átszervezése. A kelet és nyugat közötti konfliktusok árnyékában Európa jövője a francia–német viszony rendezésében rejtett.

1. Robert Schuman francia külügyminiszter 1950. május 9-én mondott beszéde tekinthető az Európai Közösség létrejöttéhez vezető első lépésnek. Abban az időben a szén és az acél mélyreható jelképes tartalommal bírt: az 1950-es évek elején a szén- és az acélipar létfontosságú volt és az ország hatalmát megalapozó iparágak számított. A nyilvánvaló gazdasági előnyök mellett a francia és német erőforrások egyesítése a két állam közötti ellenségeskedés végét is jelentette volna. 1950. május 9-én Robert Schuman kijelentette: „Európát nem lehet egy csapásra felépíteni, sem pusztán valamely közös szerkezet kialakításával integrálni. Konkrét megvalósításokra, de mindenekeelőtt a tényleges szolidaritás megteremtésére van szükség.” Ezen elvet követve írta alá Franciaország, Olaszország, Németország, illetve a Benelux-államok (Belgium, Hollandia, Luxemburg) a Párizsi Szerződést, amelynek főbb pontjai:

- termékek szabad mozgása és a termelés erőforrásaihoz való szabad hozzáférés;
- állandó piacfelügyelet a torzulások elkerülése érdekében, ami a termelési kvóták bevezetéséhez vezethet;
- a versenyszabályok tiszteletben tartása és az árak összehasonlíthatósága;
- a szén- és acélagazat modernizálásának és átalakításának támogatása.

2. A szóban forgó szerződés aláírását követően, bár Franciaország ellenezte a német nemzeti haderő visszaállítását, René Pleven megálmodta az európai haderő létrehozását. Az 1952-ben tárgyalt Európai Védelmi Közösséget (EVK) a tervek szerint az Európai Politikai Közösség követte volna. Mindkét terv megfeneklett azonban, amikor a francia nemzetgyűlés 1954. augusztus 30-án úgy határozott, hogy a szerződést nem ratifikálja.

3. Az EVK kudarcát követően az európai integráció folyamatának továbbindítására irányuló törekvések a messinai konferencián 1955 júniusában megfogalmazott, a vámunióra és az atomenergiára vonatkozó konkrét javaslatok formájában jelentkeztek. Mindezek kicsúcsosodását az EGK-Szerződés és az EAEK-Szerződés aláírása jelentette.

a. Az EGK-Szerződés (Római Szerződés)[2] rendelkezései többek között az alábbiakról rendelkeznek:

- a tagállamok közötti vámok eltörléséről;
- külső közös vámtarifa kialakításáról;
- közös mezőgazdaság- és közlekedéspolitika bevezetéséről;
- az Európai Szociális Alap létrehozásáról;
- az Európai Beruházási Bank létrehozásáról;
- a tagállamok közötti kapcsolatok szorosabbra fűzéséről.

A szóban forgó célkitűzések elérése érdekében az EGK-Szerződés vezérelveket fogalmazott meg, illetve megalkotta a közösségi intézmények jogalkotási tevékenységének keretét. Ide tartoztak a közös szakpolitikák: a közös agrárpolitika (38–43. cikk), a közlekedéspolitika (74. és 75. cikk) és a közös kereskedelempolitika (110–113. cikk).

A közös piac biztosította az áruk és a termelési tényezők szabad mozgását (a munkavállalók és vállalkozások szabad mozgása, szabad szolgáltatásnyújtás és a tőke szabad mozgása).

b. Az Euratom-Szerződés[3] olyan igencsak merész célkitűzéseket fogalmazott meg, mint az „atomenergia-ipar gyors létrehozása és növekedése”. A tagállamok létfontosságú érdekeit (honvédelem és nemzeti függetlenség) érintő nukleáris ágazat komplexitásából és érzékenységből kifolyólag azonban óhatatlanul is szükségessé vált az Euratom-Szerződésben megfogalmazott törekvések mérséklése.

4. Az egyes közös intézményekről szóló megállapodás, amelynek aláírására és hatálybalépésére a Római Szerződésekkel egy időben került sor, úgy rendelkezett, hogy a Közgyűlés és a Bíróság közös intézményekké alakulnak. Ez a megállapodás 1999. május 1-jén hatályát veszítette. Így már csak a végrehajtó szervek összevonása maradt hátra, ami az Európai Közösségek egységes Tanácsának és egységes Bizottságának létrehozásáról szóló, Egyesítő Szerződésként[4] ismert 1965. április 8-

i szerződéssel történt meg, és lezárta az intézmények teljes egységesítésének folyamatát.

Ettől kezdve az EGK előtérbe került az ESZAK-kal és az Euratómmal (azaz az ágazati közösségekkel) szemben. Ez egyben az EGK-rendszer általános jellegének az ágazati hatáskörrel rendelkező szervezetek egyidejű megléte feletti győzelmét, továbbá intézményeinek megalakulását jelentette.

Ina Sokolska
05/2019

